

SALGIN VE TOPLUMSAL ELEŞTİRİ: REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN SALGIN ESERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Abdurrahman KÜLTÜR¹

Öz

Salgın hastalıklar ortaya çıktığı dönemlerde insanlık üzerinde büyük etkiler yaratarak insanın ürünü olan birçok noktaya da sirayet etmiştir. İnsanlığın en önemli kültürel mirası olan sanat eserleri, salgın dönemlerinde hastalık temalarını içerecek şekilde yeni formlara bürünmektedir. Tarihsel süreçte özellikle resim ve edebiyat alanına sirayet etmiş olan salgın hastalıklar, bahse konu olan sanatsal faaliyetleri şekillendirici bir nitelik taşımaktadır. Bu bağlamda Boccaccio ile başlayan salgın edebiyatı günümüzü kadar varlığını sürdürmüş ve farklı yazarlar, farklı konular kurgulayarak eserler kaleme almışlardır. Salgın hastalıkların Batı edebiyatında oldukça fazla yer tuttuğu aşikâr olmakla beraber bu konunun Türk edebiyatında da var olduğu görülmektedir. Türk edebiyatında bu alanda yazılmış metinlerden biri, Reşat Nuri Güntekin'in *Salgın* isimli hikayesidir. Bu çalışma söz konusu eserin salgın hastalığı nasıl değerlendirdiğinin yanı sıra bu temayı, toplumsal sorunların okuyucuya aktarılması için nasıl kullanıldığını incelemiştir. Çalışmada *Salgın* isimli eserden belli alıntılarla değerlendirme yapılarak, hikayedeki salgın hastalıklar ve toplum ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu minvalde sonuç olarak Güntekin'in salgın hastalık metaforunu kullanarak aydın ve halk arasındaki iletişim ve güven sorunlarına, aydın ve dini otorite arasındaki çatışmaya ve yeni kurulan bir devletteki bürokratik işleyiş sorunlarına yöneldiği görülmektedir. Anadolu köyündeki aydın öğretmenin, sadece köylü tarafından dikkate alınmaması değil, bürokratik yapı tarafından da yalnızlaştırılması ve dahası cezalandırılması öyküde ele alınan ve dönemin Türk toplumunu ve yönetimini eleştiren unsurlardır. Bu bakımdan bu öykü, Güntekin'in ideal Türk toplumu tahayyülüne ulaşmak için hangi meselelerin çözülmesi gerektiğine dair okuyucuyu aydınlatma çabasını yansıtır.

Anahtar Kelimeler: Salgın, Bürokratik Sorunlar, Salgın Edebiyatı, Reşat Nuri Güntekin

EPIDEMIC AND SOCIAL CRITICISM: AN ANALYSIS OF REŞAT NURİ GÜNTEKİN'S WORK SALGIN

Abstract

Epidemics have had major impacts on humanity during the periods they have emerged, also permeating into many aspects of human life. Artworks, which are the most important cultural heritage of humanity, take on new forms during epidemic periods to include themes of illness. Epidemic diseases, which have particularly permeated the fields of painting and literature throughout history, carry a characteristic that shapes the artistic activities. In this context, the epidemic literature that started with Boccaccio has continued to exist up to our time, and different authors have penned works by constructing different subjects. While it is clear that epidemic diseases occupy a considerable place in Western literature, it is also observed that this subject is

¹ Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, akultur@ktu.edu.tr., ORCID: 0000-0001-8183-0302

present in Turkish literature. One of the texts written in this area in Turkish literature is Reşat Nuri Güntekin's story titled "Salgın". This study has examined how the mentioned work evaluates the epidemic as well as how it uses this theme to convey social problems to the reader. In the study, assessments were made with certain quotations from the work titled "Salgın", and the relationship between epidemic diseases and society in the story has been identified. In this regard, it is observed that Güntekin uses the metaphor of epidemic diseases to address the communication and trust issues between the intellectual and the public, the conflict between the intellectual and religious authority, and the bureaucratic operation problems in the newly established state. In the story, the intellectual teacher in an Anatolian village is not only disregarded by the villagers but also isolated and furthermore punished by the bureaucratic structure, which are elements that criticize the Turkish society and administration of the period. In this respect, this story reflects Güntekin's effort to enlighten the reader on what issues need to be resolved to achieve his ideal of the Turkish society.

Keywords: Salgın, Bureaucratic Problems, Epidemic Literature, Reşat Nuri Güntekin

Giriş

Salgınlar tarih boyunca insanlığı ve toplumları derinden etkileyerek toplumsal alanda dönüşümlere sebebiyet vermişlerdir. Dünya tarihinde bilinen bazıları epidemik, bazıları pandemik olmak üzere birçok salgın ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları veba, çiçek hastalığı, sıtma, frengi, kolera, verem ve İspanyol gribi şeklinde sıralanabilir. Bu salgınlar başladığı dönemde yüzbinlerce insanın ölümüne sebep olarak siyasi, ekonomik ve toplumsal alanda değişimler yaratmışlardır. Salgın hastalıklar sadece bu alanları etkilemekle kalmamış, sanat ve edebiyat alanında da etkilerini göstererek birçok eserde salgın temasının işlenmesi sonucunu doğurmuştur. Edebiyatta salgın konusu 14. yy'dan itibaren Giovanni Boccaccio'nun *Decameron* isimli eserinde işlenerek edebiyat alanında kendini göstermeye başlamıştır. Daha sonra bu konu üzerine Daniel Defoe, Edgar Allan Poe, Albert Camus, Jose Saramago ve Philip Roth gibi yazarlar da eserler yayınlamışlardır. Salgın ile ilgili Türk yazınında bilinen önemli bir eser ise Reşat Nuri Güntekin'in *Salgın* isimli hikayesidir. Bu çalışmada söz konusu *Salgın* isimli eserin salgın hastalıkları nasıl işlediği incelenmiştir. Çalışma Güntekin'in eserinin incelenmesi suretiyle elde edilen tespitlere dayanmaktadır. Bu bağlamda öncelikle salgın tarihi hakkında kısa bir bilgi verilmiş daha sonra salgının edebiyattaki tezahürlerinden bahsedilmiştir.

26 Kasım 1889'da İstanbul'da doğan Reşat Nuri Güntekin'in babası askeri doktor olan Nuri Bey, Annesi ise Lutfiye Hanım'dır. Reşat Nuri ilk olarak Selimiye'de bir mahalle mektebinde okumuş, daha sonra yine Çanakkale'de bir mahalle mektebinde okuduktan sonra, bir yıl kadar da Galatasaray Sultanisi'nde eğitim almıştır (Burdurlu, 1998, s. 6). Çocukluğu Anadolu'da geçen Reşat Nuri devam eden eğitim hayatında İzmir'de Fremler mektebinde okumuş, daha sonra yüksek

tahsilini İstanbul'da Darülfünun Edebiyat Bölümü'nde yapmıştır. Eğitim hayatından sonra bir dönem öğretmenlik görevini ifa eden Reşat Nuri, 1927 yılında ise maarif müfettişliği görevine atanmıştır. 1939 yılında Çanakkale milletvekili olarak siyasete girmişse de uzun süre görevine devam etmeyip maarif hizmetlerine geri dönmüştür. 1954 yılında yaş haddinden emekli olana kadar buradaki görevine devam etmiştir. Yazın hayatına Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan Reşat Nuri ilk olarak tiyatro eleştirileri ve araştırmaları yazmıştır. Edebiyat alanına tiyatro ile giriş yapan Reşat Nuri daha sonra roman ve hikâye türlerinde eserler vermiştir. Yaygın şöhretini ise *Çalılıkusu* isimle eseriyle elde etmiştir. Reşat Nuri, Batı tarzıyla eser yazma tekniği ile milli unsurları harmanlayan bir tarza sahiptir. (Poyraz ve Alpbek, 1957, ss. 1-6). Reşat Nuri Güntekin 67 yıllık ömründe farklı türlerde birçok eser kaleme almıştır. Tüm bu yazılarının yanı sıra birçok Batılı eseri de tercüme ederek Türkçeye kazandırmıştır.

Reşat Nuri yazın hayatı boyunca roman, hikâye, oyun gibi bir çok farklı türde, bir çok farklı eser kaleme almıştır. Bunlardan bazıları *Çalılıkusu*, *Gizli El*, *Damga*, *Dudaktan Kalbe*, *Akşam Güneşi*, *Bir Kadın Düşmanı*, *Yeşil Gece*, *Acımak*, *Yaprak Dökümü*, *Kızılçak Dallarını*, *Eski Hastalık*, *Değirmen*, *Kavak Yelleri*, *Kan Davası*, *Son Sığmak* şeklinde sıralanabilir. Reşat Nuri Güntekin, özellikle *Çalılıkusu* romanı ile geniş bir hayran kitlesine ulaşmış, II. Abdülhamit Dönemi'nden çok partili demokrasiye geçiş dönemi gibi Türkiye'nin zorlu zamanlarını bizzat deneyimlemiş bir yazardır. Toplumsal, siyasal ve tarihsel olayların Türk toplumu üzerindeki etkilerini eserlerinde ustalıkla işlemiştir. Reşat Nuri, eserlerinde genellikle orta sınıf insanların ideolojik perspektiflerinden yola çıkarak, bu kesimin sesini duyurmayı amaçlamıştır. Ancak Reşat Nuri, eserlerinde siyasi bir söylemi benimsemek yerine toplumsal sorunlara eğilir. Sınıf meselelerine duyarsız kaldığı söylenemez ancak onun romanları sınıf farkındalığı, karakterlerin toplumsal konumları üzerinden işlenir. Adaletsizlik ve eşitsizlikler, daha çok töre ve ahlak düzeyinde ele alınır ve çözümler de bu yönde aranır. Bu yaklaşımıyla, Reşat Nuri, eleştirel gerçekçilik ve toplumcu gerçekçilikten ayrı bir yazın anlayışı benimsemiştir. M. Kaplan'ın onu "öğretmenler ve memurların romancısı" olarak tanımlaması da bu bağlamda anlamlıdır (Yalçın, 2010, s. 476-477). Önersoy'a göre Reşat Nuri'nin eserlerinde sıklıkla Anadolu'nun farklı bölgeleri dekor olarak kullanılmıştır. Yazar, "Çocukluğum bir asker doktoru olan babamın peşinde küçük Anadolu şehirlerinde geçmiştir" sözleriyle ifade ettiği üzere, çocukluk yıllarında Anadolu'yu tanıma fırsatı bulmuştur. Daha sonraki yıllarda, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nda müfettiş olarak görev yaparken yaptığı gezilerden dolayı, Anadolu'nun çeşitli sorunlarını birebir gözlemlene şansı yakalamıştır (Önertoy, 1974, s. 83). Sürgit (2023, s. 459), Reşat Nuri'nin kendisini "şapkasız ve kılık kıyafeti fazla bir şey vaat etmeyen adam" olarak tanımlamasının, Anadolu'yu ve Anadolu insanını kibirli bir tarzda ele almayışının ve Anadolu

insanının dertlerini önemsemesinin onun yazar kimliğinde belirleyici bir rol oynadığını belirtir.

Çalışmanın konusu olan *Salgın* isimli eserinde de Reşat Nuri, Anadolu'daki bir öğretmenin bir salgın hastalığa karşı verdiği mücadeleyi ele almaktadır.

Reşat Nuri Güntekin'in romanlarında verem ve farklı salgın hastalıkların konu edinildiği dikkat çeken bir husustur. Dizanteri ve İspanyol nezlesi *Gizli El*'de; difteri, tifo, verem hastalıkları *Çalikuşu*'nda; yine verem hastalığı *Damga*'da; tifo *Dudaktan Kalbe, Bir Kadın Düşmanı, Ateş Gecesi Akşam Güneşi* ve *Yeşil Gecede*; çiçek hastalığı, verem ve tifo *Acımak*'ta; verem *Kızılca Dallar*'nda; verem ve çiçek hastalığı *Eski Hastalık*'ta; sıtma ve tifüs *Değirmen*'de; sıtma *Miskinler Tekkesi*'nde; sıtma ve verem *Kavak Yelleri*'nde; salgın çocuk hastalıkları *Kan Davası*'nda konu edilir (Asiltürk, 2009, ss. 349-359). *Salgın* öyküsü, Güntekin'in salgın hastalığı öykünün başlığına taşıdığı ve hikayenin temel motifi haline getirdiği yapıtıdır. Bu eserde, bürokrasinin işleyişine karşı bir eleştiri ve Reşat Nuri'nin pek çok eserinde karşımıza çıkan din görevlileri ile aydın öğretmenler üzerinden yaptığı karşılaştırma işlenir (Topçu, 2021, s. 61).

1. Salgın Tarihine Kısa Bir Bakış

İnsanlık tarihinin başlarından beri salgın hastalıklar var olmuştur ve diğer hastalıklardan farklı sonuçlar doğurmuşlardır. Salgın hastalıklar arasında en önemlisi İlk Çağlardan beri var olan vebadır. Vebanın İlk Çağ'da tam olarak tanımlanmamış bir versiyonu Filistin'de ortaya çıkmış ve yaklaşık olarak 50 bin kişinin ölümüne sebep olmuştur (Özdemir, 2005, s. 20). Daha sonra birçok farklı bölgede kendini gösteren bu hastalık en yıkıcı etkisini ise Orta Çağ'da Avrupa'da göstermiştir. Bu salgın Avrupa'da milyonlarca insanın ölümüne sebep olarak göç hareketlerini başlatmış, çalışma hayatını sekteye uğratarak tarım ve hayvancılığa zarar vermiş, bunun sonucunda da devletleri ekonomik olarak sarsmış ve kıtlıkların patlak vermesi sonucunu doğurmuştur. Veba Batı'da plague/peste/pestis/black death, İslam dünyasında taûn, Türklerde ise kıran/ölet olarak isimlendirilmektedir (Bayat, 2016, s. 264).

Tarihte vebadan sonra en büyük salgın çiçek hastalığı sayılabilir. Çiçek hastalığının M.Ö 430'da başlayan Atina vebasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yüzbinlerce insanı öldüren bu hastalığın ilk tanısı Çinli simyacı Ho Kung tarafından yapılmıştır. Bu süreçte Çin, Hindistan ve Afrika gibi bölgelerden gelen veriler hastalığın yüzyıllardır sürdüğünü göstermektedir. Özellikle 18. ve 19. yy'da Kuzey Hindistan'da çiçek hastalığı oldukça etkili olmuştur. Coğrafi keşiflerle başlayan köle ticareti ve kolonyal hareketler bu hastalığı Amerika Kıtası'na götürmüş ve 1600'lü yıllardan 1800'lü yıllara kadar hastalık büyük ölümlere sebebiyet vermiştir. Bu salgın 20.yy'da aşısı geliştirilene

kadar aralıklarla devam etmiş ve birçok insanın ölümüyle sonuçlanmıştır (McMillen, 2016, s. 49-59).

Diğer bir salgın olan sıtmanın kökeninin Afrika olduğu tahmin edilmektedir ve Afrika'dan yapılan köle ticareti ile Hindistan'a ulaştığı düşünülmektedir. Oradan Çin'e varan bu hastalık birçok kesim tarafından Tanrı'nın bir cezası olarak değerlendirilmiştir. Akdeniz'de ortaya çıkmasıyla farklı tıbbi araştırmalara da konu olmuştur. Bu hastalık Roma'ya ulaştığında burada da 500 yıl boyunca hüküm sürmüş ve çok büyük etkiler yaratmıştır. Sıtma Avrupa'da ancak 18. yy'da gerilemeye başlamıştır. Sıtma tıpkı çiçek hastalığı gibi Amerika Kıtası'nın keşfi ile oraya da sıçramış ve getirilen kölelerden yerlilere bulaşarak yüzbinlerce insanın ölümüne neden olmuştur. Günümüzde sıtma Dünya Sağlık Örgütü'nün girişimleri ile sınırlı yayılan bir hastalık halini almasına mukabil yeni türleri varlığını sürdürmektedir (Nikiforuk, 2018, s. 37-47).

Dünyayı etkisi altına alan başka bir salgın ise kolera hastalığı olmuştur. Kolera, 1817'de Hindistan'da özellikle Bengal ve Ganj Nehri Deltası'nda ortaya çıkmış ve yayılmaya başlamıştır. Eylül 1817'de ciddi bir salgın halini alan hastalık Hindistan'ın alt bölgelerine de yayılım göstererek 1818 yazında salgın olarak patlak vermiştir. Daha sonra Bangkok, Filipinler, Japonya, Çin ve Basra Körfezi'ne kadar yayılmıştır. 1824 yılına kadar süren bu durum salgının ilk dalgası olmuştur. Daha sonra 1827-1835 yılları arasında ikinci dalga, 1839-1856 yılları arasında üçüncü dalga, 1863-1875 yılları arasında dördüncü dalga, 1881-1896 yılları arasında beşinci dalga ve 1899-1923 yılları arasında altıncı dalga yaşanmıştır. 1961 yılında patlak veren yedinci dalganın ise hala devam ettiği söylenmektedir (Hays, 2005, ss. 193-421).

İnsanlığı etkileyen diğer bir salgın ise veremdir. Veremin tarihi üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında milattan önce ve sonra dalgalar halinde var olduğu sonucuna varılmaktadır. 18. ve 19. yy'da hastalık önemli oranda artış göstermiş ve bu yüzyıllarda yoksul ve sanatçı kesimi oldukça etkilemiştir. Hatta bu sebepten ötürü mezarlık edebiyatının ve şiirinin içerisinde sürekli yer alan bir konu olmuştur. Ancak bu yüzyıllarda hastalık soylu ve yönetici kesimi de etkilememiş değildir. Bu salgında izolasyonun önemi anlaşılmış ve ona yönelik uygulamalar söz konusu olmuştur (Barış, 2002, ss. 338-340). Verem salgını, aşısı bulunana kadar dalgalar şeklinde varlığını sürdürmüş ve yüzbinlerce insanın ölümüne sebep olmuştur.

Dünyayı etkileyen bir salgın da İspanyol gribidir. İspanyol gribinin Birinci Dünya Savaşı yıllarında ortaya çıkması hastalığın ilerleyişi hakkındaki bilgilerin muğlak kalmasına sebep olmuştur. Bu dönemde uygulanan katı sansürler dolayısıyla hastalığın nerede ortaya çıktığı ve ne kadar insana bulaştığı ve ne kadarını öldürdüğü yönündeki bilgiler kesin olarak bilinmemektedir. Bu grip salgını

dünyayı üç dalga şeklinde vurmuştur. Birinci dalga martta başlayıp 1918 yazında biterken, ikinci dalga yine aynı yılın sonbaharında ortaya çıkmıştır. Son dalga ise 1918 yılının sonlarında başlamıştır ancak ilk iki dalganın öldürücü etkisi daha yüksek olmuştur. Salgının dünyaya hızla yayılmasındaki temel etken Birinci Dünya Savaşı'nın bitimi ile milyonlarca askerin terhis olması ve ülkelerine dönmeleridir. Salgının kaç milyon insanı öldürdüğüne dair net veri olmamasına karşın iddialar 50 ile 100 milyon arasında değişmektedir (Yolun, 2020, ss. 74-80). Bu büyük salgından sonra dünya yine farklı hastalıklarla mücadele etmeye devam etmiştir. Dünyayı etkileyen ancak önceki salgınlar kadar bulaşıcı ve öldürücü olmayan diğer hastalıklar ise domuz gribi, kuş gribi ve Sars virüsü olmuştur. 2020 yılında Sars virüsünün bir diğer formu olan Sars Cov-2'nin (Covid-19) neden olduğu salgının başlangıç noktası olarak birçok iddia Çin'in Vuhan kentindeki bir hayvan pazarını göstermektedir (Waltner-Toews, 2020, s. 49).

Dünyada ortaya çıkan bu salgınlar tarih boyunca Türk toplumu da etkisi altına almıştır. Özellikle 16. ve 17. yy'de Osmanlı'da veba kendini göstermiş ve Selanik, Kıbrıs, Manisa, Karaman ve Erdel gibi bölgelerde büyük ölümlere yol açmıştır (Kılıç, 2004, s. 56). Bahsi geçen diğer tüm hastalıklar Osmanlı'da da görülmüştür. Cumhuriyetin ilanında sonra da salgın hastalıklar görülmeye devam etmiştir. Sıtma, kolera, tifo, veba, dang, grip, verem, kuduz, çiçek ve troham gibi hastalıklar da Cumhuriyetin ilk yıllarında kendini göstermiş ve bu hastalıklarla mücadele edilmiştir (Temel, 2008).

2. Salgın ve Edebiyat

Salgınlar yarattığı toplumsal, siyasal, ekonomik ve psikolojik etkilerle insanlıkta ve onun tarihinde büyük dönüşümler meydana getirmekle beraber kendisine sanatta ve edebiyatta da yer bulmuştur. Birçok ressam veba temalı resimler çizerken birçok yazar da salgın konusunu işleyen yazılar kaleme almıştır. Bu yazılar arasında Giovanni Boccaccio tarafından kaleme alınan *Decameron* çok büyük öneme sahiptir. *Decameron* 1348 yılında Avrupa'da büyük veba salgını devam ederken yazılmıştır. Salgın boyunca yaşadığı olaylardan etkilenen Boccaccio, 1348-1351 yılları arasında bu eserini kaleme almıştır ve bahse konu olan eser veba salgınından izler taşımaktadır. Boccaccio bu eserde salgın dönemindeki Floransa'yı ele alıp, bölgenin toplumsal hayatından bahseder. Bu eser, on gün boyunca kendini kentten izole ederek kırsal bölgelere giden kişilerin birbirine anlattığı yüz öyküden oluşur. Öyküler genel anlamda Floransa'daki dini yaşantıdan, tüccar sınıfının durumundan ve gündelik yaşam pratiklerinden bahseder (Boccaccio, 2013).

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 01.03.2024

www.toplumvekultur.com

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 18.05.2024

[İnceleme/Analysis](#)

Yıl/Year: 2024, Sayı/Issue: 13, Sayfa/Page: 58-73

<https://doi.org/10.48131/jscs.1445470>

Salgın konusunu ele alan başka bir eser ise Daniel Defoe'nin *Veba Yılı Günlüğü*'dür. Eser 1665 yılında Londra'yı etkisi altına alan veba salgınından söz etmektedir. Yazar daha çok salgının nasıl ortaya çıktığını, nasıl ilerlediğini, toplum sağlığına nasıl etkide bulunduğunu, ekonomideki siyasetteki etkilerini ve bu etkilerin üstesinden nasıl geldiğini ve o dönemde hastalığın tedavisinde kullanılan yöntemlerin neler olduğunu içermektedir. Genelde o dönemdeki kişilerin anlatılarına ve yazarın gözlemlerine dayanan bu eser daha çok bir hatırat olarak değerlendirilmektedir (Defoe, 2018).

Edgar Allen Poe'nin *Kızıl Ölümün Maskesi* adlı eseri salgın konusundaki bir başka edebi eserdir. Öykü tarzında yazılan bu eser bir prensin kaleye dönüştürülmüş manastırında kızıl ölüm olarak adlandırılan salgından kendini korumasını anlatır. Prens salgın patlak verdikten sonra kendisini korumak için bu manastıra kapatır. Ancak manastıra kapanmak dahi prensi bu salgından koruyamamıştır. Buradaki kızıl ölüm olarak adlandırılan salgın kurgusal bir hastalıktır ve tarihteki herhangi bir salgın hastalığı anlatmamaktadır. Eserde temel olarak insanın ölümden kaçmak için hayatını adamasına karşın ölümün kaçınılmaz son olduğu ikilemi, kurgulanan dünya üzerinden anlatılmaktadır (Poe, 2019).

Albert Camus'un *Veba* adlı eseri belki de bu türde akla ilk gelen eserdir. 1947 yılında yayınlanan bu roman Cezayir'in Oran kentinde aniden patlak veren veba salgınına anlatılmaktadır. Başkarakter olan Doktor Rieux'un verdiği mücadeleyi konu alan bu roman, Camus'un absürd felsefesinin bir yansıması mahiyetindedir. Hastalık ilk başlarda kent otoriteleri ve kent halkı için fazla dikkate alınmazken daha sonra durumun ciddiyeti anlaşılır. Bu hastalık daha sonra kentin kültüründe ve yaşam pratiklerinde büyük dönüşümler yaratacaktır. Kent kısa süre içinde karantinaya alınır ve dışarıyla iletişimi kesilir. Salgının insan psikolojisinde ne tür etkiler yaratacağını oldukça açık bir şekilde anlatan bu eser, salgın hastalıklarla ortaya çıkan rutinleşme ve eski rutinin kırılmasını ayrıntılı olarak ele alır. Bir süre sonra değer yargılarının önemini kaybettiğine ve kayıtsızlığın arttığına vurgu yapılır. Camus söz konusu bu eserde absürd felsefesini ve modern bireyin saçma duygusuna kapılışını veba metaforu üzerinden anlatılmaktadır. Burada farklı olan saçma duygusunun bireysel formundan ziyade toplumsal boyutlarının eserde incelenmesidir. Romanda toplumsal dayanışma ile halkın saçma duygusunun üstesinden gelinişi ele alınmaktadır. Ayrıca tüm bunlara ek olarak modern dünyada salgınlar ile savaşların bir farkının olmadığına da vurgu söz konusudur. Eserde bu tip salgınlarda bir kesim insanın umudu dine yönelirken, bir kesimin ise modern tıptan çare arasında vurgu yapılmaktadır (Camus, 2019).

Jose Saramago'nun 1995 yılında bilim kurgu türünde yayınlanan *Körlük* isimli eseri de salgın edebiyatı içerisinde sayılabilecek türden bir romandır. Eserde aniden başlayan bir körlük sonucunda ortaya çıkan kaos ortamı ele alınmaktadır. "Beyaz körlük" olarak isimlendirilen bir salgın tüm insanları kör etmekte ve göz teması ile diğer kişilere bulaşmaktadır. Eserdeki salgın hızla yayılmakta ve toplumda bir karmaşa ortamı yaratmaktadır. Saramago bu eserinde ciddi bir salgın sonucunda doğan korku ve panik ortamının toplumsal normları, değerlerini ve ahlaki ölçütleri nasıl çökertebileceğini anlatmaktadır (Saramago, 2019).

Salgın konusunun işlendiği önemli bir eser de yakın dönemde çıkan Philip Roth'un *Nemesis* isimli romanıdır. *Nemesis* adını verdiği dörtlemenin (Adam, Öfke, The Humbling) son kitabı olan bu eser 2010 yılında yayınlanmıştır. Eser 1944 yılında ortaya çıkan çocuk felcinin yarattığı sonuçları bir Yahudi cemaati üzerinden ve belirli bir mahalledeki insanları içerecek şekilde anlatmaktadır. Salgının mikro ölçekte etkilerini içeren bu eser her salgın hastalık sonucunda yaşanabilecek durumlu anlatmaktadır. Kitapta salgın ortaya çıktıktan sonra çok önemsenmemiş, salgın inkar edilmiş daha sonra patlak verince suçlu aranmaya başlanmış, hayatın normal akışındaki değişimler uzun süre reddedilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere herhangi bir salgın hastalık durumunda toplumun göstereceği refleksler eserde yer almaktadır (Roth, 2016).

Çıkla'ya göre edebiyatta hastalıklar tıbbi boyutlarından ziyade sosyal alanda yarattıkları etkiler üzerinden ele alınmaktadır. Ferdî ve toplumsal ahlak boyutundan hareketle hastalıkları ele alan eserler 19. yy Osmanlı'sında birçok salgın yaşanmasına rağmen müstakil bir konu olarak ele alınmamıştır. Ancak Osmanlı'da var olan salgınlar romanlarda sosyal ve politik ortamı dile getirmek için bir araç olarak kullanılmışlardır (Çıkla, 2016, s. 96). Özellikle Servet-i Fünun Dönemi Türk edebiyatında "hastalıklı dönem edebiyatı" olarak ifade edilmektedir (Asiltürk, 2010, s. 24). Reşat Nuri Güntekin'in *Salgın* isimli öyküsünde de salgın bir araç olarak kullanılmış ve yaşanan salgından hareketle bürokratik hantallığa ve bürokrasinin toplumun gerçeğiyle yüzleşmemesine dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

3. Reşat Nuri Güntekin'in *Salgın* İsimli Öyküsü Üzerine

Reşat Nuri Güntekin'in 1935-1936 yılları arasında yazdığı ve az bilinen bu eseri daha önce kitap olarak basılmamış, yazıldığı dönemin gazetelerinde tefrika edilmek suretiyle yayımlanmıştır. Eser Cumhuriyet yıllarında Anadolu'da bir ilçede geçmektedir. Burada Reşat Nuri'nin diğer eserlerine benzer şekilde mekan olarak Anadolu'yu seçtiği görülmektedir. İlçeye bağlı bir köyde meydana gelen bir salgın üzerine kurgulanan bu hikayede, ulaşılması çok zor olan bu köyde baş

gösteren salgın sonrasında bürokratik engeller ve ilçe bürokrasisinin ilgisizliği dolayısıyla salgının tedavi edilememesi konu olarak işlenmektedir. Eserde Gökpınar olarak geçen ilçenin kaymakamı titiz olmasına rağmen sorunların çözümünde istikrarlı kararlar alamayan birisi olarak karakterize edilmiştir. Kaymakam daha çok özel kalem müdürünün etkisi altında olan ve yazı işleri müdürü de İstanbul'a sürgün edildiği için resmi işlerle pek ilgilenmeyen bir kişidir. Köyde doktor bulunmadığı için salgın dolayısıyla ilçeden yardım istenmiş, ilçenin tek doktoru olan kişiye salgınla ilgili inceleme yapması görevi verilmiş ancak doktor yaşlılığından dolayı salgının olduğu köye varamamıştır. Daha sonra ilçeye durumun tetkiki için bir müfettiş yollanmış ancak bu kişi, görevini pek ciddiye almayan ve zevk içinde yaşayan biri olması nedeniyle salgının yaşandığı köye gitmeden bir rapor tutmuştur. Raporda salgını ilçeye bildiren öğretmen suçlu bulunmuş ve ceza olarak öğretmene maaş kesintisi uygulanmıştır. Ancak bu cezası kendisine posta yolu ile tebliğ edildiğinde postası geri gelmiş ve geri gelme sebebi olarak öğretmenin bilinmeyen bir hastalık nedeniyle öldüğü bildirilmiştir. En genel anlamıyla eserde bir salgının bürokratik engeller dolayısıyla durdurulamaması ve bir köyün büyük bir kısmının ölümüne sebep olması işlenmektedir.

Eser edebiyatla ilgilenen bir kaymakamın mektup biriktirme alışkanlığına değinilerek Karlıbel Köyü'nden gelen salgın ile ilgili bir mektubu da biriktirdiği yazılar arasında unutmaması ve yirmi bir gün sonra fark etmesi ile başlar. Bu durum, Güntekin'in Türk bürokrasiye yönelttiği bir eleştiriyi örneklemektedir. Karlıbel salgının başladığı köy olarak karşımıza çıkar ve buradaki ilkokulun öğretmeni salgını bir mektup ile ilçe kaymakamlığına bildirir. Bu mektup şu şekilde başlamaktadır:

Kulunuz Karlıbel köyü ilkokulu öğretmeniyim. Köyümüzde bir salgın baş gösterdi. Hastalar şiddetli baş ağrısı, arka ağrıları ve kusmalarla yatağa düşüyorlar. Sıcaklıkları artıyor; birkaç saat içinde kendilerini kaybediyorlar, durmadan inleyip sayıklıyorlar. Ara sıra öksürdükçe ağızlarından parça parça kan geliyor. Üç dört gün bu halde can çekiştikten sonra ölüp gidiyorlar. Doktor olmadığı için bu hastalığın ne olduğunu tabii bilmiyorum. Yalnız size gördüklerimi yazıyorum. Bir de elli evlik bir köyde şimdiye kadar altı kişinin ölmüş olması göre bu hastalığın bulaşıcı bir salgın olduğunu zannediyorum.

Mektubun başlangıç kısmı olan bu bölümde ilk olarak hastalığın insanlarda ortaya çıkardığı semptomlara değinilmektedir. Hastalığın belirtileri olarak baş ağrısı, sırt ağrısı, kusma ve kanlı öksürük olarak sıralansa dahi hastalığın ne olduğuna dair bir bilgi verilmemiştir. Dervişoğlu (2020, s. 237) bir çalışmasında söz edilen belirtilerden hareketle hastalığın tifo ya da tifüsle ilişkilendirilebileceğini söyler ancak bunun sadece bir tahmin olduğunu, daha öteye gidilemeyeceğini de ifade eder. Nakıboğlu ise (2021, s. 269) salgının ne olduğunun belirsizliğine dikkat çekerek bu belirsizliği Reşat Nuri'nin bilerek kurguladığını ifade eder. Ona göre salgının isminin belirsiz olması iktidarın başarısızlığını simgelemekte ve "iktidarın iktidarsızlığı"nı göstermektedir. Hastalığın salgın

bir hastalık olduğu ise öğretmen tarafından yapılan ölen kişi sayısının köyün nüfusuna oranı şeklindeki bir hesaplama ile ortaya çıkarılmıştır. Köye bir doktor gitmediği için de hastalığın seyri hakkında net bir bilgi verilememekte ve bu da Nabıkoğlu'nun ifadesiyle "iktidarın iktidarsızlığı" ortaya koymaktadır. Ayrıca köye doktorun ulaşmaması, toplum için elzem olan bir hizmetin yerine getirilememesini göstermesi bakımından toplumsal ve yönetsel bir eleştiriyi de içermektedir.

Eserin yazıldığı 1935-1936 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde devam eden salgınlar ve salgınlara yönelik uygulanan politikalar burada dikkate alınması gereken konulardır. 25 Mayıs 1935 tarihli TBMM tutanağı incelendiğinde 1935 yılı itibarıyla 88 kazada 2.416.000 kişinin yaşadığı bölgede sıtma ile mücadele edildiği ve bunun dönemin nüfusunun %15'ine denk geldiği ifade edilmektedir. 1935 yılında, verem yataklarının yetersiz olması sebebiyle hastaların tedavi için sıra beklemek zorunda kaldığı ve veremli çocukların okullarda ayrı sınıflarda tedaviye alındıkları belirtilmiştir. Ülkedeki frengi hastalığı sayısı ise 1934 yılında 213.716 olarak bildirilmiş ve bunların 21.372'si tedavi edilmiş, 37.975'i ise vefat etmiştir. 1935 yılında ise 154.379 kişi frengi hastalığı teşhisi almıştır ve bu sayı dönemin nüfusuna oranlandığında toplam nüfusun %0,9'una denk gelmektedir. Meclis tutanağında dönemin doktor sayılarına dair veriler de yer almaktadır. 1927 yılında yapılan nüfus sayımına göre 1935 yılında ülkede 5.516 kişi başına bir doktor düşmektedir. Bu sayı İstanbul'da 7.700 kişide bir doktora çıkmaktadır ancak doğu bölgelerinde bu sayı azalmaktadır. Ancak bu sayının azlığı doğu bölgesindeki nüfusun azlığına dayandırılmaktadır. Bu tutanakta hastanelerdeki yatak sayısının yetersizliğine vurgu yapılmış ve bazı hastanelerde hastaların yatak için sıra beklediğine dikkat çekilmiştir (TBMM, 1935). Bu çerçevede bakıldığında Reşat Nuri'nin *Salgın* eserini kaleme aldığı yıllarda Türkiye farklı salgınlarla mücadele etmekteydi ve sağlık sisteminin sorunları çözülmeye çalışılmaktaydı. Bu çerçevede Reşat Nuri'nin dönemin bu toplumsal sorunlarını eserinde gündeme getirmek istediği söylenebilir. Hatta ilçede tek bir doktorun olması dönemin doktor yetersizliğine bir vurgu olduğu ifade edilebilir.

Köylüler cahil insanlar, hastalıktan sakınmasını korunmasını bilmiyorlar. "Aman çocuklarımızı kollayın. Belki geçer" diyecek olursam kızıyorlar. "Biz çok şükür Müslüman insanlarız. Hastalıktan iğrenmek günahdır" diyorlar. Okulun eski öğretmenini olan imam da onları benim aleyhime kışkırtıyor. "İmanımızı bütün turalım. Allah'a yalvaralım. Bir suçumuz, günahımız varsa affetsin. Kim bilir ne kusurlarımız var ki Allah bu belayı gönderdi" diyor... Şimdiki halde bu salgın karşısında yapılan tedbir hastaları hocaya nefes ettirmekten ve köyün başından bu belayı defetmek için akşam namazlarında kunut duası okumaktan ibarettir. (Güntekin, 2005, s. 11)

Burada daha önemli bir nokta hastalığın köy halkı tarafından algılanış biçimidir. Hastalığı dini bir ceza olarak değerlendirmekte ve tedavi yöntemi olarak da yine dine başvurulmaktadır. Köy halkı hastalığı Allah'tan gelen bir ceza olarak görmekte ve tedaviyi yine dinî yöntemlerde

aramaktadırlar. Türkdoğan (2006, ss. 52-53) yaptığı bir saha araştırması neticesinde araştırmayı yaptığı bölgedeki insanların hastalığı “Allah’ın emri” olarak gördüğü, belirli ihmaller sonucunda gelişen ölümleri de “Allah verdi, Allah aldı” şeklinde yorumladığı sonucuna varmıştır. Bu minvalde bakıldığında hastalığın dini temellere dayandırıldığı görülmektedir. *Salgın* isimli eserde de köy halkının ortaya çıkan salgını dini bir temele dayandırdığı ve bir günahın sonucu olarak gördüğü anlatılmaktadır. Yine Türkdoğan (2006, s. 83) aynı eserinde hastalıkların bazı kesimler tarafından tabu ihlaline dayandırıldığına dair bir tespitte bulunur. O, tabu olarak kabul edilen bir şeye karşı gelindiğinde, karşı gelen kişinin/kişilerin hastalıkla cezalandırılabilmesine dair inancın bazı kesimler arasında var olduğu iddia etmektedir. Bu durum *Salgın* isimli eserde de “Kim bilir ne kusurlarımız var ki Allah bu belayı gönderdi” şeklindeki ifadede karşımıza çıkmaktadır. Salgının aslında bir tabu ihlaline dayandığı ifade edilmektedir. Köyde öğretmen figürü salgının modern tıp yöntemleri ile çözülmesi gerektiğine, yayılımın engellenmesi için temasın ortadan kaldırılması gerektiğine dair söylemlerde bulunurken, köy halkı hastalığı dini temellerle gerekçelendirmekte ve dini söylemlerle açıklamaya çalışmaktadır. Burada öğretmenin modern tıp savunmasına karşın halkın dini açıklamalara yönelmesi eserde aydın-halk çatışmasının bir yansımasıdır.

Öğretmenin mektubundan sonra kaymakam durumun araştırılmasını ister ancak ne yazı işleri müdürü ne ilçe doktoru ne de köyün bağlı olduğu kasaba yetkilileri salgını dikkate almazlar. İlçe doktorunun rahatsızlığı ve ileri yaşta oluşu hasebiyle salgının merkezine zamanında gidilemez ve kış mevsimi başlayıp yollar kapanınca da köyle iletişim tamamen kopar. Salgını ciddiye almayan yazı işleri müdürü ve köyün bağlı olduğu kasabanın müdürü suçlu olarak öğretmeni gösterirler. Bu durum kasaba müdürünün kaymakamlığa yazdığı cevapta şöyle aktarılmaktadır:

Öğretmen Cevdet Efendi gerçekten bundan çok zaman önce kaymakamlığa başvurarak böyle bir hastalıktan bahsetmiştir. Anılan kişi fazla vehimlidir. Geçen sene de çocuklardan bazılarının soğuk tesiriyle kulak ve yüzlerinin şişmesini kötü ve feci bir hastalık zannederek günlerce okulu kapamış ve talebeyi eğitimden mahrum bırakmıştı. Başkaca makamımızın bu vesile ile gönderdiği haklı uyarıyı kötü düşünce sayarak ötede beride kasaba idaresi aleyhinde yakışık almayacak sözler sarfetmiştir. (Güntekin, 2005, s. 21)

Buradan da anlaşılacağı üzere ilçe yönetimi salgını dikkate almayan bir tutum içerisinde bir sorumlu aramış ve sorumlu olarak hastalığı bildiren öğretmen görülmüştür. Daha sonra bürokratik hiyerarşiden fayda göremeyen öğretmen durumu bir üst birim olan mutasarrıflığa bildirmiş ve mutasarrıflık ilçe kaymakamlığına şöyle bir yazı göndermiştir:

Karlıbel öğretmeni Cevdet imzasıyla alınan bir mektupta Karlıbel Köyü’nde garip bir hastalık çıktığı, bu hastalıktan ölenlerin adedinin on üçü bulduğu, kendisinin durumu evvela Nahiyeye Müdürlüğüne, sonra makamınıza haber verdiği halde bir netice çıkmadığı bildirilmekte, makamınıza yazılan mektubun bir örneği şikayetnameye iliştilmiştir. (Güntekin, 2005, s. 27)

Burada bürokratik hiyerarşinin takibi sonrasında doğan tıkanma ve ağır işleyişe yönelik eleştiriler söz konusudur. Bürokrasinin işleyişine baktığımızda ileri derece iş bölümü, otoritenin merkezileşmesi, rasyonel bir personel yönetiminin varlığı, katı bürokratik kurallar, yazılı kayıt tutma ve ayrıntılı dosyalama gibi kaidelerin varlığı karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca tüm bunlara ek olarak yoğun bir hiyerarşik yapılanma var olmakla beraber katı bir disiplinin varlığı da söz konusudur (Bozkurt, 2012, ss. 169-170). Bu bağlamda bakıldığında eserde sözü edilen ilçedeki bürokratik işleyişte var olan katı hiyerarşi ve disiplinin mevcut olması salgının kontrol altına alınmasını kolaylaştırmaktan ziyade hakkında bilgi toplanılabilmemesinin dahi önüne geçecek bir hal almasına sebebiyet vermiştir.

Salgına yönelik cevap alamayan öğretmen en sonunda basının yardımına başvurur ve söz konusu salgının gazetede yer almasını sağlar.

Efendim galiba İstanbul'da Tanin gazetesinde birkaç satırlık bir yazı çıkmış...İlçemize tabii Karlıbel Köyü'nde bir salgın çıktı, on beşten fazla vatandaş telef olduğu, vaka sırasıyla bütün makamlara bildirildiği halde aldırın olmadığı hakkında. (Güntekin, 2005, s. 42)

Salgının basında yer aldığı yazı işleri müdürünün bu diyalogundan anlamaktayız. Basının etkisinin çok fazla olduğu hem otoriteleri hem de kitleleri yönlendirmede çok önemli bir konumunun olduğu aşikardır. Bu bağlamda hikyedeki öğretmenin bu güçten yararlanarak resmî makamlarda bir tesir yaratmayı düşündüğü görülmektedir. Zira bu amacın başarıya ulaştığı eserde kendini göstermektedir. Bu haberden sonra ilçeye valilik tarafından bir sağlık müfettişi yollanmış ve durumun ayrıntılı olarak incelenmesi istenmiştir. Kasaba bürokrasisindeki işleyiş sıkıntısının kent bürokrasisinin müdahalesiyle çözülmesi girişimi söz konusu olunca ilçede bu sefer yakın ilişkiler ve akrabalık ilişkileri devreye sokulmaya çalışılmıştır. İlçedeki bir vatandaşın akrabası olan sağlık müfettişine bu kanal üzerinde ulaşılmaya çalışılmış ve durumun örtbas edilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında ilçedeki sağlık sisteminin yetersizliği ve sistemdeki tıkanmanın varlığı da müfettişe bildirilen mazeretler arasındadır. İlçeye gelen sağlık müfettişi de önceki bürokratlar gibi duruma ilgisiz kalmış ve köye gitmeden bir rapor hazırlamıştır. Köyün bağlı olduğu kasabadan tahkikat yürütülmüş ve ikincil kaynaklar olan komşu köy ahalisine mensup kişilerden bilgi toplanmıştır. Bu bilgiler ışığında bir rapor yazılmış ve rapor sonucunda il yönetiminin aldığı karar şöyle ifade edilmiştir:

Adî bir mevsim hastalığını helak edici bir salgın şeklinde haber vererek halkı dehşete düşürdüğü, devlet dairelerini ihmal ve salgının yayılmasına meydan vermekle itham eylediği, bu dairelerin başındaki kişileri üst makamlara şikayet suretiyle fitne ve fesat çıkarmaya çalıştığı ve bunları sırf yaradılıştaki karıştırmacılık ve intikamcılık, meyillerinin sebep ve etkili olduğu belirmiş bulunan Karlıbel öğretmeni Cevdet Efendiye kat'i bir ihtar ve on beş gün maaş kesme cezası verilmiştir. (Güntekin, 2005, s. 76)

Salgında bürokratik işleyiş ve bürokratlar değil, bilgilendirmeye yapan Cevdet öğretmenin suçlu bulunması dönemin şartlarını oldukça açık şekilde ortaya koymaktadır. Kendisine ceza posta yolu ile tebliğ edilmiş ancak posta yerine ulaşamamış, teslim edilememesi sebebi “Muallim Cevdet Efendinin bir buçuk ay evvel bir bilinmeyen bir hastalıktan dolayı vefat ettiği anlaşılmış olmakla iade kılındı” şeklinde bildirilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere suçlu bulunan Cevdet Efendinin hastalıktan ölmesi ciddi bir salgının ilgililer tarafından dikkate alınmamasının ne tür sonuçlar doğuracağını açık şekilde göstermektedir. Dönemin otoritelerinin atamasını yaptığı öğretmeni köydeki salgınla mücadelesinde yalnız bırakması, eserdeki aydın-halk çatışmasının sebeplerinden birisidir. Bununla beraber Reşat Nuri eserlerinde zaman zaman esprili bir üslupla, anlatım dilini güçlendirerek ölçülü bir mizah anlayışını benimseyebilmektedir (Akyüz, 1979, s. 186). Öğretmenin hastalığa yakalanması ve vefat etmesi, cezanın öğretmene kesilmesi ve kesilen cezanın kendisine ulaşamaması Reşat Nuri'nin ironik dilinin eserdeki bir yansımasıdır ve Reşat Nuri bu şekilde eserinin etkileyciliğini arttırmıştır.

Sonuç

Salgın konusu edebi yazında yüzyıllardan beri varlığını sürdürmektedir. Türk edebiyatında bu alanda yazılan eserler sınırlı olmakla beraber en bilinenlerden birisi Reşat Nuri Güntekin'in *Salgın* isimli hikayesidir. Eserde Cumhuriyetin ilk yıllarında bir köyde patlak veren salgın konu olarak işlenmektedir. Salgını bir metafor olarak kullanan Güntekin bu hastalık üzerinden din ve sağlık ilişkisini, yeni kurulan bir devletteki bürokratik işleyiş sorunlarını ve bürokratların ahlaki niteliklerini gözler önüne sermektedir. Eser, katı hiyerarşi ve bürokratik kurumların işlevsizliği nedeniyle bir köyün karşı karşıya kaldığı trajedi üzerinden, dönemin sosyal ve idari yapıdaki zaafları ve çarpıklıkları detaylı bir şekilde incelemektedir. Özellikle, salgın hastalık gibi ciddi bir tehdit karşısında bile, bürokratik engellerin ve ilgisizliğin, toplumun güvenliği ve refahı için gereken hızlı ve etkili müdahaleleri nasıl engellediği vurgulanır.

Güntekin'in eleştirisi, toplumun ve yönetimin, dini ve batıl inançlar yoluyla bilimsel olmayan çözümlere başvurmasının tehlikelerini de ortaya koyar. Köy halkının hastalığı bir ceza ya da kader olarak kabullenmesi ve modern tıbbi tedavilere başvurmak yerine dini ritüellere sarılmasının yıkıcı sonuçlarını gözler önüne serer. Eğitim eksikliği ve dini bilginin yanlış yorumlanması, salgının kontrol altına alınamamasının ana etkenlerinden biri olarak betimlenir. Eserde, basının gücü, bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma noktasında kritik bir rol oynar. Resmi makamların ilgisizliği ve ihmali karşısında, öğretmenin basına başvurması ve durumu kamuoyunun dikkatine sunması,

sorunun çözümünde bir dönüm noktası olur. Bu da, medyanın toplumsal sorunlar karşısında oynayabileceği etkin role işaret eder.

Bunun yanında Güntekin'in romanlarında önemli bir figür olarak sıklıkla karşılaştığımız öğretmen karakteri bu romandaki en önemli kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Salgınla karşılaşan köy halkı durumu dini kaidelerle açıklamaya çalışmış ve ilgilenmemiştir. Salgınla ilgilenen tek kişi olan köy öğretmeninın çabası da etkili olamamıştır. Bu öyküde öğretmen, bürokrasi tarafından da halk tarafından da dikkate alınmayan ve hatta suçlanan, yalnız bir aydın konumundadır. Sonuç olarak, eser, bir yandan dönemin Türk toplumunun sosyal dinamiklerine ve idari yapısına ışık tutarken, diğer yandan bürokrasinin aşırı katılığı ve esnek olmayan yapısının, acil durumlarda etkili müdahaleleri nasıl sekteye uğratabileceğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Akyüz, K. (1979). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1023)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Asiltürk, B. (2009). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Hastalık*. İstanbul: İkaros Yayınları.
- Barış, Y. İ. (2002). Dünyada Tüberkülozun Tarihçesi. *Toraks Dergisi*, 3(3), 338-340.
- Bayat, A. H. (2016). *Tıp tarihi*. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Yayınları.
- Boccacio, G. (2013). *Decameron*. (Çev. Rekin Teksoy). İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Bozkurt, V. (2012). *Değişen Dünyada Sosyoloji*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Burdurlu, İ. Z. (1998). *Reşat Nuri Güntekin*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Camus, A. (2019). *Veba*. (Çev. Nedret Tanyolaç Öztokat). İstanbul: Can Yayınları.
- Çıkla, S. (2016). *Edebiyat ve hastalık*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Defoe, D. (2018). *Veba yılı günlüğü*. (Çev. İris Kantemir). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Dervişoğlu, E. (2020). Reşat Nuri Güntekin'in Bir Uzun Öyküsü: "Salgın". *Göç Dergisi*, 7(2), 229-243.
- Güntekin, R. N. (2005). *Salgın Ve Madalyonun Ters Tarafı*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Hays, J. (2005). *Epidemics And Pandemics: Their Impacts On Human History*. California: ABC-CLIO.

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 01.03.2024

www.toplumvekultur.com

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 18.05.2024

[İnceleme/Analysis](#)

Yıl/Year: 2024, Sayı/Issue: 13, Sayfa/Page: 58-73

<https://doi.org/10.48131/jscs.1445470>

Kılıç, O. (2004). *Eskiçağ'dan Yakınçağ'a Genel Hatlarıyla Dünyada Ve Osmanlı Devleti'nde Salgın Hastalıklar*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları.

McMillen, C. W. (2016). *Pandemics: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Nakıboğlu, G. (2021). *Salgın Edebiyatına Giriş: Türk Salgın Öyküleri*. Ankara: Kesit Yayınları.

Nikiforuk, A. (2018). *Mahşerin Dördüncü Atlısı: Salgın Ve Bulaşıcı Hastalıklar Tarihi*. (Çev. Selahattin Erkanlı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Önertoy, O. (1974). Reşat Nuri Güntekin ve Anadolu. *Türkoloji Dergisi*, 6(1), 81-107.

Özdemir, H. (2005). *Salgın Hastalıklardan Ölüm: 1914-1918*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Poe, E. A. (2019). *Kızıl Ölümün Maskesi*. (Çev. Tomris Uyar). İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.

Poyraz T. ve Albek M. (1957). Reşat Nuri Güntekin hayatı ve eserleri. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 3(6), 1-18.

Roth, P. (2016). *Nemesis*. (Çev. Deniz Koç). İstanbul: YKY Yayınları.

Saramago, J. (2019). *Körlük*. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Sürgit, B. (2023). Reşat Nuri Güntekin'in Gezi Yazıları Ekseninde Anadolu'da Kültürel Hayat. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 33, 456-473.

TBMM. (1935). *TBMM Zabıt Ceridesi (5. Dönem)*. Cilt: 3.

Temel, M. (2008). *Atatürk Döneminde Salgın Ve Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele*. İstanbul: Nehir Yayınları.

Topçu, H. (2021). Türk Romanında Salgın Hastalıklar. *İnsan ve İnsan*, 8(28), 53-69.

Türkdoğan, O. (2006). *Toplumsal Yapı Ve Sağlık-Hastalık Sistemi*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Walter-Toews, D. (2020). *On Pandemics: Deadly Diseases from Bubonic Plague to Coronavirus*. Berkeley: Greystone Books.

Yalçın, M. (2010). Reşat Nuri Güntekin. *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi - Cilt I içinde* (ss. 476-477). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yolun, M. (2020). Tarihin En Ölümcül Virüsünün Yeniden Hatırlanması: İspanyol Gribinin Kısa Bir Öyküsü. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 316, 74-80.

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 01.03.2024

www.toplumvekultur.com

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 18.05.2024

İnceleme/Analysis

Yıl/Year: 2024, Sayı/Issue: 13, Sayfa/Page: 58-73

<https://doi.org/10.48131/jscs.1445470>

Hakem Deęerlendirmesi: Dış Bağımsız ift kör hakem.

Yazar Katkısı: Abdurrahman KùLTùR %100 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teřekkùr Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir arařtırma içermemektedir.

atışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar atışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Abdurrahman KùLTùR %100

Funding and Acknowledgement: This article does not involve any human or animal research requiring ethical approval.

Conflict of Interest Statement: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.